



**STUDIEGIDS**  
**VERVOLGOPLEIDING**  
**ANTROPOSOFISCHE**  
**GENEESKUNDE**



geregistreeerde opleiding

**2019 – 2022**

**NEDERLANDSE VERENIGING VAN ANTROPOSOFISCHE ARTSEN**



**STUDIEGIDS**

**VERVOLGOPLEIDING**

**ANTROPOSOFISCHE GENEESKUNDE**

**2019 - 2022**

**UITGAVE NVAA**

**VERSPREIDING NVAZ ZEIST**

**VERSIE APRIL 2019**



---

## INHOUDSOPGAVE

I	INLEIDING .....	5
II	STRUCTUUR EN ORGANISATIE.....	7
	ALGEMEEN .....	7
	VERANTWOORDELIJKHEDEN.....	7
	SCHEMATISCHE STRUCTUUR VAN DE ORGANISATIE ACHTER DE OPLEIDING.....	8
III	OVERZICHT VAN HET OPLEIDINGSTRAJECT.....	9
	STUDIEBELASTING GEHELE VERVOLGOPLEIDING (DRIE JAAR) .....	10
IV	HET CERTIFICAAT ANTROPOSOFISCH ARTS .....	10
	HET CERTIFICAAT VERKRIJGEN.....	11
	HET CERTIFICAAT BEHOUDEN: HERREGISTRATIE.....	11
	VOORLOPIG CERTIFICAAT .....	11
	AFWIJKEN VAN DE REGELS.....	11
V	VERVOLGOPLEIDING.....	13
	INLEIDING.....	13
	OPZET .....	13
	VOORWAARDEN VOOR VOLDOENDE RESULTAAT VERVOLGOPLEIDING.....	14
	VOORWAARDEN VOOR HERKANSING.....	15
	KOSTEN EN AANMELDEN .....	15
VI	OPZET VERVOLGOPLEIDING EN LEERDOELEN .....	17
	OPZET .....	17
	INHOUDELIJKE CATEGORIEËN.....	17
	CATEGORIEËN INHOUD VO .....	18
	TERUGKOMDAGEN (90 STUDIELASTUREN) .....	19
	CURSUSDAGEN (216 STUDIELASTUREN).....	19
	PRAKTIJKSTAGE (120 STUDIELASTUREN).....	19
	DE MONOGRAFIE (40 STUDIELASTUREN) .....	19
	DE CASUS (18 STUDIELASTUREN).....	19
VII	TOETSING.....	21
	ASPECTEN WAAROP GETOETST WORDT.....	21
	DEELNAMECERTIFICAAT.....	23
	HERKANSING .....	23
	REGELING VAN BEZWAAR .....	23
VIII	AANMELDING, PLAATSING, PRIVACY EN KLACHTENREGELING.....	25
	AANMELDING.....	25
	PRIVACY.....	25
	KLACHTENREGELING .....	25
IX	NAMEN EN CONTACTGEGEVENS.....	27
	OPLEIDINGSCOMMISSIE.....	27
	STUURGROEP BASISOPLEIDING .....	27
	STUURGROEP VERVOLGOPLEIDING .....	27
	SECRETARIAAT NVAA .....	27
	ACADEMIE ANTROPOSOFISCHE GEZONDHEIDSZORG .....	27

CERTIFICATENCOMMISSIE .....	27
ACCREDITATIECOMMISSIE .....	27
KLACHTENFUNCTIONARIS.....	27
COLLEGE VAN BEROEP .....	27
CRKBO .....	27
X AANMELDINGSFORMULIER.....	29
BIJLAGE: VERGEWISFORMULIER.....	30

---

## I INLEIDING

Met deze Studiegids 2019-2022 wordt de student wegwijs gemaakt in het curriculum van de Nederlandse Vereniging van Antroposofische Artsen (NVAA). Het curriculum van de Opleiding Antroposofisch Arts bestaat uit twee onderdelen: de Interdisciplinaire Basismodule, die wordt verzorgd door de Academie Antroposofische Gezondheidszorg (AAG), waarbij aan het basisprogramma een aparte module wordt toegevoegd voor artsen, en de Vervolgopleiding Antroposofische Geneeskunde (VO). Het curriculum als geheel is uitsluitend toegankelijk voor artsen en tandartsen. Omdat de Interdisciplinaire Basismodule wordt verzorgd door de AAG, zal in deze Studiegids de nadruk liggen op de uitleg over de Vervolgopleiding. Voor uitgebreide informatie over de Interdisciplinaire Basismodule wordt dan ook verwezen naar de AAG ([www.academieag.nl](http://www.academieag.nl)). De Opleiding Antroposofisch Arts is geregistreerd door het Centraal Register Kort Beroepsonderwijs (CRKBO).

In deze Studiegids kunt u nalezen uit welke onderdelen de VO is opgebouwd, en wat u aan inhoud kunt verwachten. Ook kunt u praktische zaken vinden zoals informatie over de organisatie en verantwoordelijkheden van de verschillende commissies van de NVAA, uitleg over de aanmelding, voorwaarden voor het behalen van het Certificaat Antroposofisch Arts, de samenstelling van verschillende commissies en namen en adressen van commissieleden en instellingen. Een aanvullende gids, met meer praktische details en uitleg, aangevuld met enkele basale inhoudelijke hoofdstukken, zal aan de deelnemers worden verstrekt aan het begin van de VO.

Hoewel deze Studiegids zo zorgvuldig mogelijk is samengesteld kunnen hieraan geen rechten worden ontleend. Bij eventuele onduidelijkheden of fouten geeft de Opleidingscommissie, en indien nodig -in laatste instantie- het bestuur van de NVAA, uitsluitel.

→ Deze Studiegids kan, evenals het curriculum, in de loop van de Vervolgopleiding wijzigingen ondergaan. Controleer regelmatig of u de laatste versie hebt. Deze is altijd te downloaden van [www.nvaa.nl](http://www.nvaa.nl).

De redactie ziet eventuele op- en aanmerkingen ter verbetering graag tegemoet. Zie voor contactgegevens achterin deze gids, hoofdstuk IX.





---

## II STRUCTUUR EN ORGANISATIE van de opleiding

### ALGEMEEN

De Opleiding Antroposofische Geneeskunde bestaat uit twee onderdelen:

- De Interdisciplinaire Basismodule, verzorgd door de Academie Antroposofische Gezondheidszorg ([WWW.ACADEMIEAG.NL](http://WWW.ACADEMIEAG.NL)), inclusief het doornemen van het Werkboek Antroposofische Geneeskunde onder begeleiding van een tutor (één jaar). Het met succes doorlopen hiervan is voorwaarde om toegelaten te worden tot
- de Vervolgopleiding, verzorgd door de NVAA, en uitsluitend toegankelijk voor (tand)artsen (drie jaar).

Het volgen van deze twee opleidingsonderdelen is noodzakelijk om het *Certificaat Antroposofisch Arts* te verkrijgen (zie verder).

Daarnaast organiseert de NVAA nascholingen, onder andere bedoeld om elke vijf jaar de herregistratie van het Certificaat mogelijk te maken.

### VERANTWOORDELIJKHEDEN

Het organiseren van en inhoud geven aan de opleiding is door het bestuur gedelegeerd aan de **Opleidingscommissie**. Het bestuur van de NVAA blijft eindverantwoordelijk voor het opleidingsbeleid van de vereniging.

Ten behoeve van de organisatie van de opleidingen zijn er twee stuurgroepen die deel uitmaken van de Opleidingscommissie:

- De stuurgroep Interdisciplinaire Basismodule
- De stuurgroep Vervolgopleiding

De **Certificatencommissie** van de NVAA heeft als taak om aanvragen voor het verkrijgen van een (Voorlopig) Certificaat af te handelen, en ook om de herregistratie van het Certificaat (iedere vijf jaar) te coördineren.

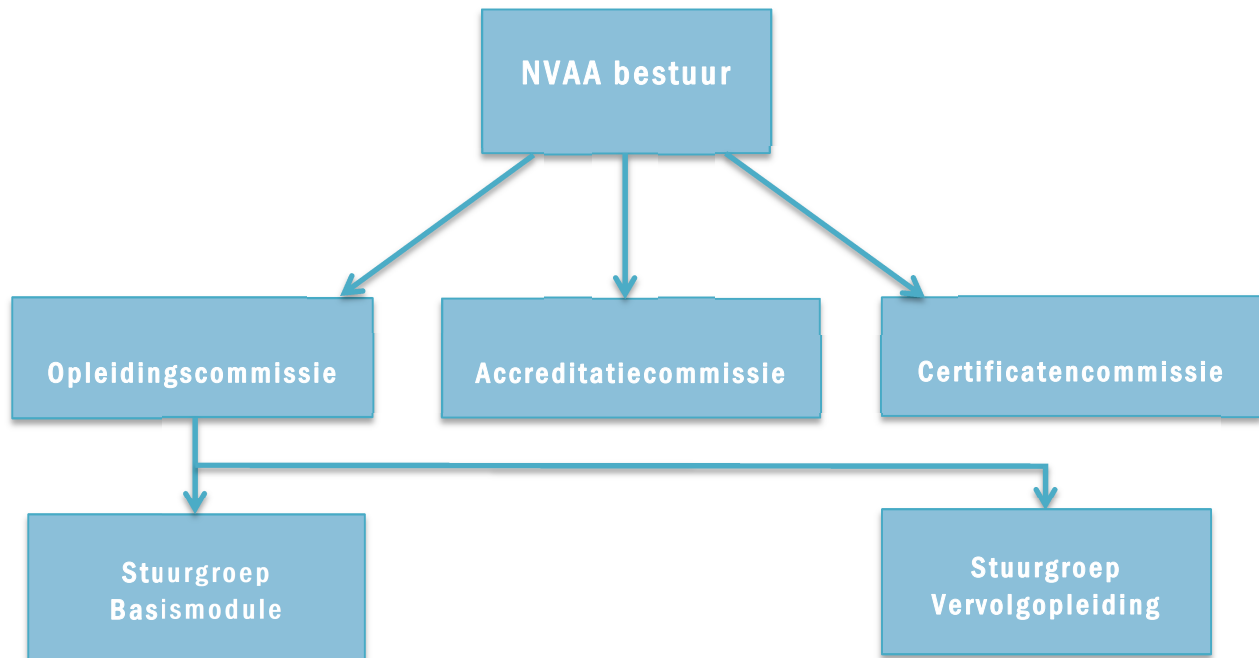
De **Accrediteringscommissie** van de NVAA bepaalt of cursussen, nascholingen en dergelijke die aangeboden worden buiten de directe verantwoordelijkheid van de Opleidingscommissie, geaccrediteerd worden als scholing of nascholing.

Ten behoeve van de VO is er een redactie die onder meer zorg draagt voor het redigeren van het schriftelijk lesmateriaal.

→ Voor alle details die de Interdisciplinaire Basismodule betreffen wordt verder verwezen naar de documentatie die hierover wordt uitgegeven door de Academie Antroposofische Gezondheidszorg ([WWW.ACADEMIEAG.NL](http://WWW.ACADEMIEAG.NL)).

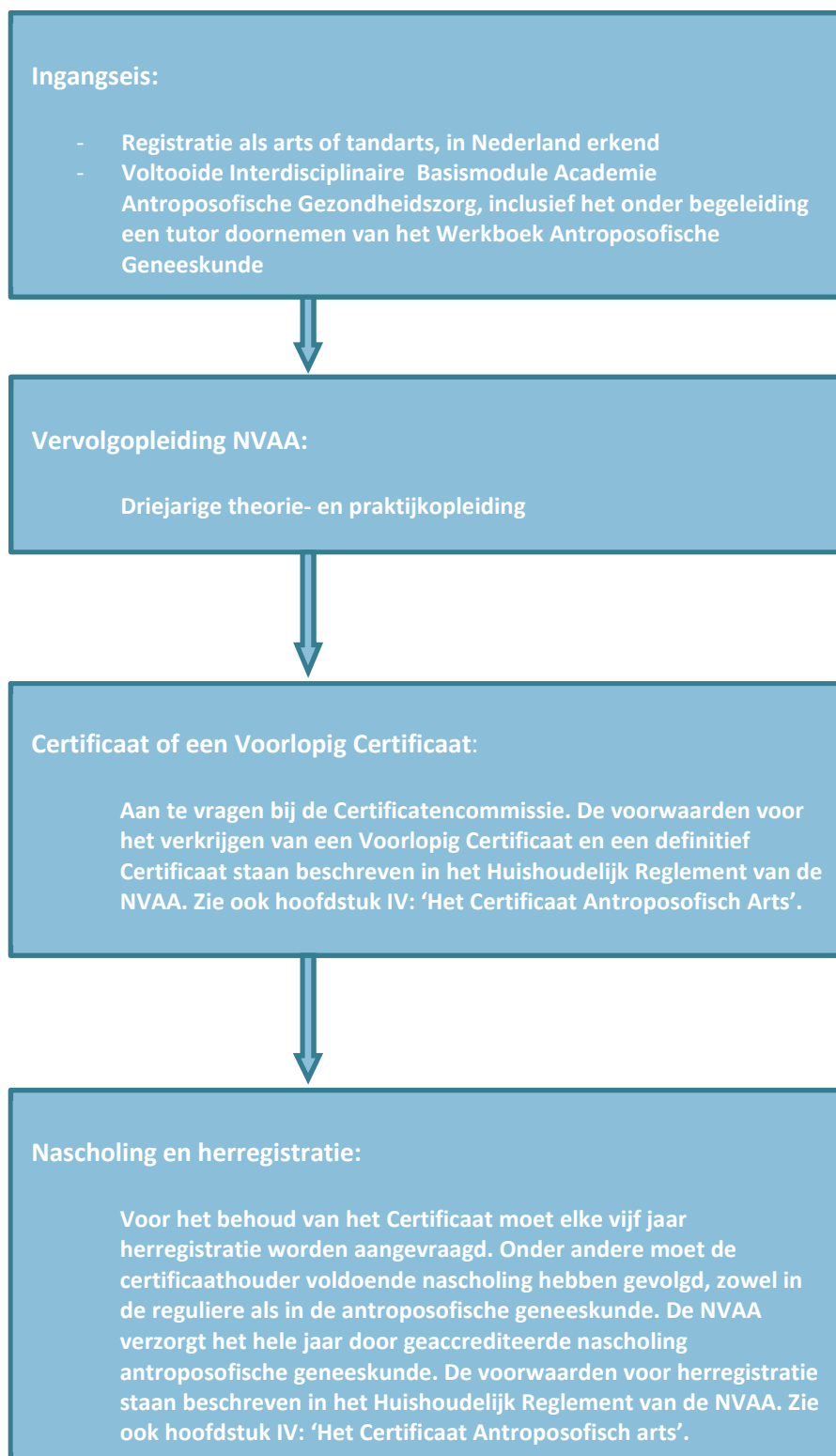
De namen en contactgegevens van de leden van commissies, stuurgroepen en dergelijke, staan vermeld in hoofdstuk IX: Namen en contactgegevens.

## SCHEMATISCHE STRUCTUUR VAN DE ORGANISATIE ACHTER DE OPLEIDING



---

### III OVERZICHT VAN HET OPLEIDINGSTRAJECT en studiebelasting



### STUDIEBELASTING GEHELE VERVOLGOPLEIDING (DRIE JAAR)

De VO heeft een studiebelasting van tenminste 526 uur, verdeeld over een periode van drie jaar. Er is een aanwezigheidsplicht van minimaal 85%. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Vervolgopleiding (duur drie jaar)	Aantal uren (in drie jaar)
15 terugkomdagen (TKD)	90
9 VO-cursusdagen	54
12 Academiedagen (AAG)/Plantagodagen	72
30 dagdelen stage bij stagebegeleider	120
2 casus	18
Monografie	40
Gerichte studie, portfolio en huiswerk	108
Innerlijke scholing/Meditatiewerkplaats	12
Studiegroep (werk Steiner)	12
<i>Facultatief: Herfstcongres</i>	24
<i>Facultatief: Medische Sectiedagen</i>	18
<b>Totale studiebelasting Vervolgopleiding</b>	<b>526 (568) uur</b>

→ In de loop van de driejarige VO behoudt de Opleidingscommissie zich het recht voor om in het curriculum wijzigingen aan te brengen, indien zij dit ten behoeve van de inhoud, de kwaliteit en/of de organisatie van de VO noodzakelijk acht.

---

## IV HET CERTIFICAAT ANTROPOSOFISCH ARTS

### HET CERTIFICAAT VERKRIJGEN

Voor het verkrijgen van het *Certificaat Antroposofisch Arts* moeten de Interdisciplinaire Basismodule (inclusief het doornemen van het Werkboek Antroposofische Geneeskunde onder begeleiding van een tutor) en de VO, of een vergelijkbare en door het bestuur erkende opleiding, met goed gevolg zijn doorlopen. De student kan een verzoek indienen bij de Certificatencommissie om hiervoor in aanmerking te komen.

### HET CERTIFICAAT BEHOUDEN: HERREGISTRATIE

Na vijf jaar kan de Certificatencommissie op verzoek van de houder beoordelen of de registratie van diens Certificaat weer voor vijf jaar kan worden verlengd. Hiertoe moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Onder andere zal er voldoende reguliere én antroposofische geaccrediteerde nascholing moeten zijn gevolgd. In totaal (regulier en antroposofisch samen) gaat het om ten minste 300 uur per vijf jaar.

### VOORLOPIG CERTIFICAAT

Onder bepaalde voorwaarden bestaat de mogelijkheid tot het verkrijgen van een Voorlopig Certificaat voor de duur van maximaal twee jaar.

Om dit Voorlopig Certificaat te kunnen aanvragen moet de student:

- De Interdisciplinaire Basisopleiding Antroposofische Geneeskunde, of een kwalitatief gelijkwaardige opleiding (zulks ter beoordeling van het bestuur), met voldoende resultaat hebben doorlopen.
- De VO voor tweederde deel hebben doorlopen. Dat betekent in de praktijk dat de student geslaagd moet zijn voor het eerste en het tweede jaar van deze VO. Ook moeten er **tenminste tachtig uur** (twintig dagdelen) in de vorm van stage bij een stagebegeleider zijn gevolgd. Tenminste 75% van deze stage moet bij één stagebegeleider zijn gevolgd.
- Bovendien moet de arts praktisch werkzaam zijn als arts, gedurende minimaal een dag per week voor tenminste veertig weken per jaar.

→ Het Voorlopig Certificaat wordt **direct ingetrokken** als de student voortijdig de VO verlaat.

→ **Let op: de certificering of voorlopige certificering is alleen geldig voor het specialisme van de eigen, reguliere BIG-registratie.**

De meest recente informatie en de laatste versie van deze Studiegids zijn altijd te vinden op [www.nvaa.nl](http://www.nvaa.nl) of te verkrijgen via het secretariaat van de NVAA (zie hoofdstuk IX: Namen en contactgegevens).

### AFWIJKEN VAN DE REGELS

Bij afwijken van de regels voor certificering en herregistratie beslist het bestuur van de NVAA.



---

## V VERVOLGOPLEIDING

### INLEIDING

De Vervolgopleiding heeft tot doel om, nadat in de Basismodule een eerste fundament is gelegd, de kennis en vaardigheden in de antroposofische geneeskunde verder uit te bouwen. Daarbij moet in aanmerking worden genomen, dat de VO weliswaar een basis in de antroposofische geneeskunde wil aanreiken, maar dat het antroposofisch arts-zijn feitelijk ook een *éducation permanente* vereist. Na de VO zal de arts de opgedane kennis, zeker die welke specifiek is voor het eigen vakgebied, verder moeten verdiepen, uitbreiden en onderhouden (zie ook hoofdstuk IV: Het Certificaat Antroposofisch Arts). De VO is zo opgezet, dat de arts na de opleiding zo vertrouwd is geraakt met de antroposofisch geneeskundige terminologie, basiskennis, -vaardigheden, dat deze ook op eigen kracht en in nascholings- en samenwerkingsverbanden zich verder kan ontwikkelen.

In de VO wordt zo mogelijk gekozen voor interactief onderwijs, en zal tijdens de lesuren van de student daarom actieve deelname worden gevraagd.

### OPZET

Gestreefd is naar een opleiding die goed aansluit bij de Interdisciplinaire Basismodule. Daarnaast is er bij de opzet naar gestreefd dat de VO zo goed mogelijk inpasbaar is in de agenda van de praktiserende arts.

Er is gekozen voor een driejarige VO met een curriculum bestaande uit terugkomdagen (TKD) en cursusdagen, verdeeld over vrijdagen en zaterdagen, naast praktijkstagedagen, een studiegroep en een meditatiewerkplaats. Binnen de VO stromen elk jaar nieuwe deelnemers in de cursusgroep in. De onderwijslocaties zijn zoveel mogelijk in het midden van het land.

De VO bestaat uit terugkomdagen onder leiding van een of twee artsen, cursorisch onderwijs (zoals Academiedagen en VO-cursusdagen), het schrijven van een Monografie en het beschrijven van twee casus. Daarnaast moet er gedurende de drie opleidingsjaren een stage worden gevolgd bij een ervaren stagebegeleider, en is er deelname aan een studiegroep, innerlijke scholing, gerichte (zelfstandige) studie en huiswerk.

Na het voltooien van de VO moet de student in staat zijn om gericht antroposofische medicamenten en therapieën in te zetten. Niet alleen met gebruikmaking van een formularium, maar (ook) op basis van verworven kennis en een dieper inzicht in de kwaliteiten van een geneesmiddel of therapie. De student moet in principe in staat zijn om een middel zelf te onderzoeken en hierdoor de indicaties te begrijpen en in te zetten.

Daarnaast moet de student zich bewust worden wat een innerlijke scholingsweg is, en de betekenis ervan voor het dagelijks werk als arts. Na de VO heeft de student ervaren wat de meerwaarde is van het werken in, en deel uitmaken van, een therapeutische gemeenschap.

Halverwege en aan het eind van elk van de drie cursusjaren vindt een voortgangsgesprek plaats, waarin het bevinden van de student, de vorderingen en eventuele problemen geëvalueerd zullen worden.

De VO wordt afgerond met een examen.

## VOORWAARDEN VOOR VOLDOENDE RESULTAAT VERVOLGOPLEIDING

- 1) Aanwezigheid: de kandidaat moet tijdens de drie opleidingsjaren per jaar minimaal 85% van de lesdagen (terugkomdagen en andere cursusdagen) aanwezig zijn geweest. Tijdens de aanwezigheid wordt van de student een actief deelnemende leerhouding verwacht. Bij meer dan 15% maar minder dan 25% afwezigheid zullen de begeleidende docenten een leerinhoud formuleren waar een inhaalopdracht uit voortvloeit. De student moet binnen zes weken na het krijgen van de opdracht hieraan op voldoende wijze hebben voldaan. Is dat niet het geval, dan is de student voor dat betreffende jaar gezakt.
  - 2) Stage: voor de stagedagen geldt, dat alle stagedagen moeten zijn doorlopen, waarvan tenminste 75% bij één stagebegeleider. Voor de volledige Voortgezette Opleiding zijn dat 30 dagdelen.
  - 3) Alle studieopdrachten moeten *op tijd* zijn volbracht en voldoende zijn beoordeeld, zoals het maken van een portfolio.
  - 4) De student moet *in de eerste helft van het derde jaar* van de VO twee schriftelijke casus ter bespreking overleggen. Deze moeten in eerste instantie globaal als 'voldoende' zijn beoordeeld door de Opleidingscommissie en de groepsbegeleider. Is dat het geval, dan zullen de casus voor een definitieve beoordeling worden doorgestuurd naar de examinatoren. Als de examinatoren de casus eveneens als 'voldoende' beoordelen, kan het examengesprek in principe aan het eind van het derde jaar plaatshebben. De examinatoren geven echter een onafhankelijk oordeel, dat kan afwijken van de eerste beoordeling door de Opleidingscommissie en de groepsbegeleider. Bij 'onvoldoende' beoordeling vooraf aan het examen, kan het examen geen doorgang vinden. Deze beoordeling zal door de examinatoren altijd schriftelijk onderbouwd worden. Het binnen de gestelde termijn inleveren van de casus is een voorwaarde voor deelname aan het examen.
  - 5) De student moet *in de eerste helft van het derde jaar* een Monografie ter bespreking overleggen. Deze moet in eerste instantie globaal als 'voldoende' zijn beoordeeld door de Opleidingscommissie en de groepsbegeleider. Is dat het geval, zal de Monografie voor een definitieve beoordeling worden doorgestuurd naar de examinatoren. Als de examinatoren de Monografie eveneens als 'voldoende' beoordelen, kan het examengesprek in principe aan het eind van het derde jaar plaatshebben. De examinatoren geven echter een onafhankelijk oordeel, dat kan afwijken van de eerste beoordeling door de Opleidingscommissie en de groepsbegeleider. Bij 'onvoldoende' beoordeling vooraf aan het examen, kan het examen geen doorgang vinden. Deze beoordeling zal door de examinatoren altijd schriftelijk onderbouwd worden. Het binnen de gestelde termijn inleveren van de Monografie is een voorwaarde voor deelname aan het examen.
  - 6) Het examengesprek dat naar aanleiding van de casus en de Monografie plaatsheeft, moet door de examinatoren als voldoende zijn beoordeeld.
  - 7) Een deelnamecertificaat Vervolgopleiding zal pas worden uitgegeven als alle termijnen van het verschuldigde cursusgeld zijn voldaan. Deze verklaring is een van de voorwaarden voor certificering.
- => Als de student, ook na de herkansing (zie verder) gezakt is, mag deze pas weer examen doen na het doorlopen van een extra studiejaar, waarvoor opnieuw cursusgeld verschuldigd is. Eerder



gevolgd onderwijs levert voor dit nieuwe studiejaar geen vrijstellingen op.

=> De volledige Opleiding Antroposofische Geneeskunde moet, na aanvang van de Interdisciplinaire Basismodule, in zijn geheel binnen maximaal vijf jaar zijn afgerond. *In het geval er sprake zou kunnen zijn van bijzondere persoonlijke omstandigheden die volgens de student een verlenging van de opleiding noodzakelijk maken beslist de OC.*

### **VOORWAARDEN VOOR HERKANSING**

(Zie ook H VII: Toetsing)

- Indien een ingeleverde casus onvoldoende is beoordeeld, of als de beoordeling van het examengesprek hierover onvoldoende was, krijgt de student nog één herkansing om, binnen een in overleg gestelde termijn van maximaal zes maanden en zonder extra kosten, opnieuw een casus in te leveren. Volgende herkansingen zijn uitsluitend mogelijk na toestemming van de Opleidingscommissie.
- Indien een ingeleverde Monografie als onvoldoende is beoordeeld, of als de beoordeling van, het examengesprek hierover onvoldoende was, krijgt de student nog één herkansing om, binnen een in overleg gestelde termijn en zonder extra kosten, opnieuw een Monografie in te leveren. Volgende herkansingen zijn uitsluitend mogelijk na toestemming van de Opleidingscommissie.

Deze voorwaarden zijn algemeen geldend, *tenzij de Opleidingscommissie anders besluit.*

### **KOSTEN EN AANMELDEN**

De VO wordt tegen kostprijs aangeboden. Het cursusbedrag voor de volledige opleiding voor drie jaar, bedraagt € 9.300,=, te betalen in drie termijnen van € 3.100,= per cursusjaar. Dit bedrag is inclusief koffie, thee, examen en eventueel eenmalig een herexamen.

Aanmelding vindt plaats door insturen van het ingevulde Aanmeldingsformulier met pasfoto (pagina 29) en is pas definitief na overmaking van de eerste termijn van het cursusgeld. Meer informatie over aanmelding is te vinden in hoofdstuk VIII. Overige inlichtingen verstrekt Marieke Krans (zie hoofdstuk IX: Namen en contactgegevens).



---

## VI OPZET VERVOLGOPLEIDING EN LEERDOELEN

### nader uitgewerkte inhoud van de opleiding

#### OPZET

De Vervolgopleiding bestaat uit het volgen van terugkomdagen en cursorisch onderwijs, het volgen van een stage, het schrijven van een Monografie en het beschrijven van casus, waarvan twee voor de eindtoetsing.

Daarnaast worden er zogenaamde ‘Werkplaatsen voor innerlijke scholing’ georganiseerd, waar ruimte is voor bezinning op de eigen professionele ontwikkeling vanuit de inspiratie door de antroposofie, en zijn er Studiegroepen ter bestudering van het werk van Rudolf Steiner.

Net als in de Basismodule wordt er gewerkt met een ontwikkelingsportfolio, om inzicht te krijgen in de eigen kennis, vermogens en vaardigheden door systematisch terug te kijken op alle leeractiviteiten.

#### INHOUDELIJKE CATEGORIEËN

De lesstof in de VO is inhoudelijk onderverdeeld in verschillende categorieën. Er is gestreefd naar een zo evenwichtig mogelijke opbouw van het programma, dat weliswaar nooit volledig kan zijn, maar waarmee de student na voltooiing van de VO voldoende basis moet hebben gekregen om op verantwoorde wijze de antroposofische geneeskunde in de praktijk te gaan toepassen en zichzelf op dit gebied verder te ontwikkelen (de *éducation permanente*). De categorieën zijn als volgt (volgende pagina):

## CATEGORIEËN INHOUD VO

CATEGORIE	KARAKTERISERING	LEERDOEL	HOE
<b>A STUDIE</b>	Aan de antroposofische geneeskunde ligt een aantal werken van Rudolf Steiner ten grondslag waar steeds weer naar wordt verwezen	Kennis verkrijgen van basisbegrippen, zodat dit een fundament geeft aan het werken als antroposofisch arts	Basiswerken lezen, vaak in leesgroepen
<b>B DIAGNOSTIEK</b>	Er zijn diverse antroposofische diagnostische invalshoeken: drieledig mensbeeld, vierledig mensbeeld, orgaantypologie, zevenjaarsperioden/zevenheid, etcetera	Zelfstandig het antroposofisch diagnostisch proces kunnen toepassen.	Oefenen in en verdiepen van de (in de Interdisciplinaire Basismodule behandelde) diagnostische vaardigheden
<b>C SPECIEFIEKE VAKGEBIEDEN</b>	Nadere verdieping in enkele vakgebieden zoals kindergeneeskunde, interne geneeskunde, oncologie, etcetera	Ziektebeelden vanuit antroposofisch denkkader kunnen begrijpen en beschrijven; keuze kunnen onderbouwen voor behandeling: regulier, antroposofisch of een combinatie van beide	AAG, NVAA, oefenen op TKD en tijdens praktijkstage
<b>D THEORETISCHE BASISPRINCIPES VAN FARMACEUTISCHE PROCESSEN EN BEHANDELING</b>	Het verkrijgen van inzicht in farmaceutische processen en algemene werkingsprincipes van antroposofische medicijnen	Inzicht ontwikkelen in hoe wordt gekomen van een grondstof tot geneesmiddel; begrijpen van de achtergronden van potentiëringen, toedieningswegen en therapieduur; weten op welke manier een therapie zijn werking op de mens uitoefent	Basismodule, AAG, NVAA en Plantago, stage, uitwisseling tijdens TKD
<b>E PRAKTISCHE GENEESMIDDELEN-TOEPASSING</b>	Opbouwen van een relatie met de natuur en de grondstoffen voor de geneesmiddelen. De nadruk ligt op praktische geneesmiddelenkennis	Kennis ontwikkelen betreffende de werking en toepassing van antroposofische geneesmiddelen	AAG, NVAA, Plantago, TKD, casuïstiek-besprekingen, stage
<b>F AANVULLENDE THERAPIËN</b>	Intensieve kennismaking met een van de aanvullende therapieën (euritmitherapie, kunstzinnige therapie beeldend, kunstzinnige therapie muziek, spraaktherapie, uitwendige therapie)	Gericht aanvullende therapie weten in te zetten. Inzicht verkrijgen in de beoogde werking van de therapie	Basismodule, TKD, AAG, Plantago
<b>G INNERLIJKE SCHOLING</b>	Scholing door meditatief werk en oefenen	<i>Nebenübungen</i> , medische meditatie en ander meditatief werk ondersteunen de antroposofisch arts bij het handhaven van innerlijke balans en het maken van afwegingen in het dagelijks werk	“Werkplaats voor innerlijke scholing” volgen, zelf oefenen, lezen*
<b>H WETENSCHAP</b>	Er zijn onderzoeksmethoden binnen de <i>Evidence Based Medicine</i> ontwikkeld die zijn toegesneden op integratieve geneeskunde	Inzicht ontwikkelen in de wetenschappelijke onderbouwing, de waarde en toepasbaarheid van deze methoden	AAG, presentaties, lezen van publicaties (literatuurlijst, onder andere van Baars; Kiene, Kienle & Albonico, etcetera)

\* Het volgen van een innerlijke scholingsweg is een vrije keuze. Voor wie dit niet wil is er een alternatief programma.

### **TERUGKOMDAGEN (90 STUDIELASTUREN)**

Op de terugkomdagen ligt het accent op het verdiepen en verteren van het gevolgde cursorisch onderwijs door het uitwisselen van ervaringen en vragen, het gezamenlijk of individueel refereren over gevolgde cursussen en het oefenen met reeds bekende stof. Er zijn terugkomdagen waar inhoudelijke thema's nog uitgewerkt worden en er is door het jaar heen veel aandacht voor praktische geneesmiddelenkennis. Daarnaast kunnen ook de non-verbale therapieën aan bod komen. De groep wordt op de TKD begeleid door een arts-groepsbegeleider, met wie ook de voortgang wordt besproken en die de functie heeft van tussenpersoon met de OC.

### **CURSUSDAGEN (216 STUDIELASTUREN)**

Het inhoudelijke programma omvat een vast aantal "VO-cursusdagen". Daarnaast zal een aantal inhoudelijke cursusdagen worden verzorgd door de Academie Antroposofische Gezondheidszorg en de NVAA. Het programma omvat dus: 5x een TKD, 4x een AAG-dag en 3x een VO-cursusdag per jaar, naast capita selecta die de NVAA nog kan aanbieden.

### **PRAKTIJKSTAGE (120 STUDIELASTUREN)**

De student dient gedurende de drie jaar van de VO dertig dagdelen praktijkstage te doen. De student wordt tijdens het werken onder supervisie begeleid door een ervaren antroposofisch arts, de *stagebegeleider*, en doet ervaring op tijdens het onder supervisie zelf doen van spreekuur, diagnostiek en behandeling. Tenminste 75% van de praktijkstage moet bij één stagebegeleider worden gevolgd.

De supervisie richt zich naast medisch inhoudelijke zaken op persoonlijke groei en attitudevorming en het bespreken van morele en ethische kwesties. Het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden komt aan bod, met het oog op het uitleggen van de antroposofische diagnose en therapie aan de patiënt.

Tijdens de terugkomdagen is er aandacht voor het verwerken van deze ervaringen.

Er zijn bij de stage drie zogenaamde aandachtsgebieden:

- I Waarneming en Anamnese
- II Medicatie
- III Aanvullende therapieën

Rode draad is de ontmoeting en samenwerking met de patiënt.

### **DE MONOGRAFIE (40 STUDIELASTUREN)**

In de Monografie beschrijft de student het resultaat van een eigen, in antroposofisch perspectief verricht, onderzoek betreffende een bepaald onderwerp. In de tweede helft van het tweede jaar wordt met de Monografie een begin gemaakt. *In de eerste helft van het derde jaar wordt deze voltooid en op tijd ingeleverd.* Het tijdig inleveren van de Monografie is een voorwaarde voor deelname aan het examen.

Tijdens de terugkomdagen zal expliciet worden ingegaan op het onderzoek en het schrijven van de Monografie. De beoordeling vindt na inlevering in eerste instantie plaats door de Opleidingscommissie en de groepsbegeleider. Dit is een globale beoordeling. De uiteindelijke beoordeling vindt plaats door een onafhankelijke Examencommissie, voor (schriftelijk) en tijdens (mondeling) het examen.

### **DE CASUS (18 STUDIELASTUREN)**

Ter afronding van de opleiding wordt van de student gevraagd twee casus te presenteren. Deze presentatie, die in het laatste jaar van de opleiding voorbereid dient te worden, is bedoeld om te laten zien dat de student de hierboven beschreven vaardigheden zich -in beginsel- heeft eigen

gemaakt. De verschillende diagnostische en therapeutische benaderingswijzen moeten hierbij voldoende aan de orde komen. Uit de presentatie moet blijken dat de reguliere symptomen en diagnose in termen van het antroposofische mensbeeld geïnterpreteerd kunnen worden. De casus worden *op tijd* ingeleverd in de *eerste helft van het derde jaar*. Het tijdig inleveren van de casus is een voorwaarde voor deelname aan het examen. De uiteindelijke beoordeling vindt plaats door een onafhankelijke Examencommissie, voor (schriftelijk) en tijdens (mondeling) het examen.

---

## VII TOETSING

### NVAA Vervolgopleiding

#### TOETSING

- De beoordeling van alle onderdelen vindt plaats door de groepsbegeleider, Opleidingscommissie, stagebegeleider en de examencommissie; bij twijfel of bij dreigende onvoldoende worden de anderen als aanvullende beoordelaar gevraagd;
- Beoordelingstermen zijn: voldoende / onvoldoende;
- De beoordeling wordt vastgelegd op een beoordelingsformulier dat door de groepsbegeleider(s), stagebegeleider of examinatoren wordt bijgehouden
- Bij conflicterende meningen met een student wordt via de Opleidingscommissie een derde deskundige verzocht het oordeel te reviseren en een bindend oordeel uit te brengen. Zie ook hoofdstuk VIII voor de volledige omschrijving van de Klachtenprocedure.

#### ASPECTEN WAAROP GETOETST WORDT

- A. Deelnemers zijn verplicht 85% aanwezigheidsscore te halen op terugkomdagen en andere cursusdagen, en 100% op stagedagen.
- B. De inzet, attitude en inbreng tijdens de cursus wordt beoordeeld.
- C. De inhoud van een portfolio, stageverslag, casus en Monografie (die tijdig dienen te zijn ingeleverd) wordt beoordeeld op:
  - de kwaliteit van de inhoud
  - de uitwerking van het thema
- D. Beoordeling stage

#### Ad A: Aanwezigheid en absentie

Bij meer dan 15% afwezigheid en minder dan 25% afwezigheid zullen de docenten een inhaalopdracht verstrekken. De student moet binnen zes weken na het krijgen van de opdracht hieraan op voldoende wijze hebben voldaan. Is dat niet het geval, dan komt de student niet meer in aanmerking voor het ontvangen van een deelnamecertificaat Vervolgopleiding (zie verder).

#### Ad B: Inzet, attitude en inbreng

De docenten, stagebegeleider(s), groepsbegeleider(s) en Opleidingscommissie beoordelen inzet, attitude en inbreng van de studenten.

Wat betreft de attitude: de student geeft er blijk van zich bewust te zijn van het feit dat antroposofische geneeskunde in beginsel ontwikkelingsgeneeskunde is. Van de student wordt verwacht dat hij of zij inzicht ontwikkelt in het proces bij de individuele patiënt, en dat bewust hanteert en begeleidt, zoveel mogelijk in samenspraak met de patiënt.

Daartoe moeten er voldoende kennis en vaardigheden zijn verworven op het gebied van gespreksvoering, antroposofische diagnostische principes en de inzetbaarheid van therapeutische middelen in de breedste zin van het woord.

De student weet dit proces op ethische wijze te hanteren, en weet daarnaast wanneer en op welke wijze antroposofische therapie ingezet kan worden en wanneer reguliere diagnostiek en behandeling de voorkeur verdienen, en bespreekt dit met de patiënt.

#### Ad C: Portfolio

Een student maakt een portfolio dat de volgende onderdelen bevat, voor zover van toepassing op de betreffende cursus:

### *Huiswerk*

- De huiswerkopgaven bieden ruimte voor een eigen keuze van de student.

### *Uitwerking van de thema's die op terugkomdagonderwijs behandeld worden*

Van elke cursus of cursusdeel wordt een uitwerking gemaakt die voldoet aan de volgende aanwijzingen:

- Het aangeleverde format, indien van toepassing, moet worden gebruikt.
- Er is een korte samenvatting van de thema-inhoud gemaakt.
- Facultatief: bespreking van de mogelijke gevolgen voor het persoonlijke leven die als betekenisvol worden gezien, voor de student en voor de studiebegeleiding.

De beoordeling van de onderdelen *Huiswerk* en *Thema-uitwerking* vindt plaats aan de hand van de criteria:

- De student heeft laten zien de behandelde stof begrepen te hebben.
- De student heeft laten zien dat de opgedane inhoud eigen gemaakt is.
- De student heeft stappen gezet om deze inhoud te verbinden met de eigen (werk)situatie.
- Alle portfolio-onderdelen zijn tijdig ingeleverd.

### **Monografie en Casus**

Het examen bestaat uit een *schriftelijke* en een *mondelijke* fase.

#### *Schriftelijke fase:*

- De student moet tijdens de VO in de eerste helft van het derde jaar, vóór de vastgestelde termijn, twee schriftelijke casus hebben overlegd. Er vindt dan een eerste, globale screening plaats door de Opleidingscommissie en de groepsbegeleider, alvorens besloten kan worden dat het examen kan plaatsvinden. Als de casus voor het examen zijn toegelaten, worden deze doorgestuurd naar de examinerator. De examinerator(en) beoorde(e)len(t) de casus binnen zes weken op kwaliteit. De examineratoren hebben de mogelijkheid om, op grond van de kwaliteit van het ingeleverde werk, het mondelinge examen geen doorgang te laten vinden. Deze beslissing moet dan voldoende en schriftelijk door de examineratoren zijn onderbouwd. De student is dan gezakt voor het schriftelijke gedeelte van het examen. Het mondelinge examen kan ook geen doorgang vinden als de casus te laat zijn ingeleverd, of als het cursusgeld niet is voldaan.
- De student moet tijdens de VO in de eerste helft van het derde jaar, vóór de vastgestelde termijn een Monografie hebben overlegd. De examineratoren beoordelen de Monografie van tevoren op kwaliteit. De examineratoren hebben de mogelijkheid om, op grond van de kwaliteit van het ingeleverde werk, het mondelinge examen geen doorgang te laten vinden. Deze beslissing moet dan voldoende en schriftelijk door de examineratoren zijn onderbouwd. Het mondelinge examen kan ook geen doorgang vinden als de casus te laat is ingeleverd.

#### *Mondelijke fase:*

- De beide ingeleverde casus en de Monografie moeten tijdens een examengesprek met de examineratoren worden besproken. Dit gesprek moet door hen als voldoende worden beoordeeld.
- Van de examineratoren wordt gevraagd zich tijdens dit examengesprek ook een oordeel te vormen over de aspecten attitude, vakbekwaamheid en professionaliteit, en dit te laten meewegen bij hun eindoordeel.



#### **Ad D: Beoordeling stage**

- Middels het ingevulde en ingeleverde document 'Stagedagen Vervolgopleiding Stagebegeleider'
- Middels het ingevulde en ingeleverde document 'Verslaglegging stagedagen Vervolgopleiding Student'.

#### **DEELNAMECERTIFICAAT**

Indien voor alle onderdelen van de VO waarop wordt getoetst de beoordeling 'voldaan' is verkregen, en alle betalingen zijn verricht, krijgt de student een certificaat van deelname aan de VO. (Dit deelnamecertificaat is onderdeel van de eisen voor het Certificaat Antroposofisch Arts, zie ook hoofdstuk IV.)

Zodra het VO-certificaat is verstrekt wordt het beoordelingsformulier vernietigd.

#### **HERKANSING**

[Zie ook p. 14.] Bij ieder onderdeel van de VO dat met 'niet voldaan' (of 'onvoldoende') beoordeeld wordt heeft de student het recht op één herkansing zonder extra kosten.

Als volgens de groepsbegeleider(s) niet aan de eisen is voldaan wordt er een beoordeling *niet voldaan, reparatieopdracht mogelijk* gegeven, en heeft de student de mogelijkheid binnen zes weken een reparatieopdracht/herkansing in te leveren.

Indien **niet** aan alle eisen is voldaan, ook niet na de herkansing, wordt **geen** deelnamecertificaat verstrekt.

In zeer uitzonderlijke gevallen kan eventueel een extra herkansing worden toegestaan wegens bijzondere persoonlijke omstandigheden, dit is ter beoordeling van de Opleidingscommissie en deze beoordeling is bindend.

Een student die, ook na herkansing, geen certificaat behaalt kan in een volgend jaar opnieuw deelnemen aan het derde jaar van de opleiding, maar krijgt **geen vrijstellingen** op basis van het voorgaande jaar en is opnieuw cursusgeld voor dat leerjaar verschuldigd.

#### **REGELING VAN BEZWAAR**

Een student die bezwaar heeft tegen een beoordeling, meldt dit mondeling aan de groepsbegeleider(s); indien met dit gesprek het probleem niet is opgelost wordt de afhandeling van het bezwaar overgenomen door de Opleidingscommissie. Zie ook de beschrijving van de Klachtenregeling in hoofdstuk VIII.



---

## VIII AANMELDING, PLAATSING, PRIVACY EN KLACHTENREGELING

### AANMELDING

De opleiding is toegankelijk voor in Nederland erkende artsen en tandartsen die de Interdisciplinaire Basismodule van de Academie Antroposofische Gezondheidszorg hebben voltooid (dat is inclusief het doorwerken van het Werkboek Antroposofische Geneeskunde onder begeleiding van een tutor).

Aanmelden kan door het invullen en opsturen van het Aanmeldingsformulier Vervolgopleiding dat zich achter in deze gids bevindt. De formulieren zijn ook los verkrijgbaar bij het secretariaat van de NVAA (zie hoofdstuk IX: Namen en contactgegevens).

Toelating voor de VO volgt na een toelatingsgesprek met één of twee van de leden van de Opleidingscommissie. Tijdens dit gesprek moet de *originele* artsen- of tandartsenbul worden getoond.

Bij ondertekening van het Aanmeldingsformulier verklaart de student kennis te hebben genomen van de inhoud van de Studiegids, en alle gegevens naar waarheid te hebben verstrekt. Na inlevering van het Aanmeldingsformulier heeft de student nog gedurende veertien dagen de mogelijkheid aanmelding te herroepen. Er is dan geen cursusgeld verschuldigd. Na deze veertien dagen is de aanmelding bindend geworden en is de student het volledige cursusgeld voor het eerste jaar (€ 3.100,=) verschuldigd. Er vindt hierna dus geen restitutie plaats, tenzij de Opleidingscommissie anders oordeelt in overleg met het bestuur.

Na aanmelding middels het Aanmeldingsformulier en schriftelijke bevestiging van toelating van de student tot de VO door de Opleidingscommissie is het cursusbedrag definitief en zal niet meer kunnen worden gewijzigd. De student ontvangt na overmaking van het cursusbedrag een kwitantie en een kopie van het Aanmeldingsformulier.

De Opleidingscommissie behoudt zich het recht voor om de student onmiddellijk van de opleiding te verwijderen indien op enig moment tijdens de VO blijkt dat de student bij de aanmelding evident onjuiste gegevens heeft verstrekt. De student blijft dan wel het volledige cursusbedrag voor een geheel jaar verschuldigd, er vindt geen restitutie plaats, de student heeft dan geen recht meer op onderwijs of begeleiding, en ook de behaalde studieresultaten in de VO komen dan te vervallen (tenzij de OC anders besluit).

### PRIVACY

In de context van de opleidingen die onder auspiciën van de NVAA worden georganiseerd geldt een strikt privacybeleid. Docenten, medewerkers en studenten, evenals alle andere bij de opleiding betrokkenen, dienen strikte vertrouwelijkheid in acht te nemen inzake informatie over patiënten, medestudenten en ieder ander die op enigerlei wijze bij de opleiding is betrokken.

### KLACHTENREGELING

Studenten worden verzocht om eventuele opmerkingen en klachten direct kenbaar te maken aan de groepsbegeleider(s). Deze zal/zullen uiteraard proberen om samen met de student zo spoedig mogelijk tot een oplossing te komen. Zo nodig kunnen de groepsbegeleider(s) of de student zelf contact opnemen met de Stuurgroep Vervolgopleiding van de Opleidingscommissie.

Indien het niet lukt om een klacht op te lossen met de begeleider(s) en/of de Stuurgroep is er speciaal voor de opleiding een Klachtenfunctionaris benoemd. Deze zal binnen vier weken na het melden van de klacht hierop reageren. De rol van deze functionaris is onderzoekend en bemiddelend.

Mocht de klacht ook met de inzet van de Klachtenfunctionaris niet zijn opgelost, kan het bestuur

worden gevraagd uitsluitel te geven. Na behandeling door het NVAA-bestuur kan de klacht alleen nog aan het College van Beroep (CvB) van de NVAA worden voorgelegd. De uitspraak van het CvB is bindend voor alle betrokken partijen. Elke klacht zal vertrouwelijk worden behandeld. De klachten en wijze van afhandelen zullen worden geregistreerd en voor de duur van tien jaar worden bewaard. Een gedetailleerdere versie van de reglement van het College van Beroep is op te vragen via de NVAZ.

Voor namen en contactgegevens van Stuurgroepleden, Klachtenfunctionaris, bestuur, College van Beroep en NVAZ: zie hoofdstuk IX (Namen en contactgegevens).

---

## IX NAMEN EN CONTACTGEGEVENS

### Antroposofische artsopleiding

#### OPLEIDINGSCOMMISSIE

Eef Jansen (voorzitter, penningmeester)  
E-mail: [opleiding@nvaa.nl](mailto:opleiding@nvaa.nl)  
Guus van der Bie  
Veronique van Erp  
Marieke Krans

Majella van Maaren (redactie schriftelijk  
lesmateriaal & Studiegids)  
George Maissan  
Tessa Postuma  
Karen Siebring  
Quirine Dekker (secretarieel medewerker)

#### STUURGROEP BASISOPLEIDING

Guus van der Bie  
George Maissan

#### STUURGROEP VERVOLGOPLEIDING

Veronique van Erp  
Marieke Krans

George Maissan  
Karen Siebring

#### SECRETARIAAT NVAA (ondergebracht bij de NVAZ), tevens contactadres NVAA-bestuur en Opleidingscommissie; ook voor meest actuele contactgegevens

Postbus 839  
3700 AV Zeist  
Tel. 085-77 33 183  
Fax 085-77 33 184

E-mail: [secretariaat@nvaa.nl](mailto:secretariaat@nvaa.nl)  
Internet: [www.nvaa.nl](http://www.nvaa.nl) (op deze site is de  
Studiegids ook te downloaden) of [www.nvaz.nl](http://www.nvaz.nl)

#### ACADEMIE ANTROPOSOEFISCHE GEZONDHEIDSZORG

Bereikbaar via [info@academieag.nl](mailto:info@academieag.nl)  
[www.academieag.nl](http://www.academieag.nl)

#### CERTIFICATENCOMMISSIE

Liesbeth Kühlemayer (voorzitter)  
E-mail: [registratie@nvaa.nl](mailto:registratie@nvaa.nl)

#### ACCREDITATIECOMMISSIE

(*Vacature*)  
E-mail: [accreditatie@nvaa.nl](mailto:accreditatie@nvaa.nl)

#### KLACHTENFUNCTIONARIS

Elma Thiel  
E-mail: [opleiding-klachten@nvaa.nl](mailto:opleiding-klachten@nvaa.nl)  
Postbus 839  
3700 AV Zeist

Tel. 06 – 23412892

#### COLLEGE VAN BEROEP

Te bereiken via het secretariaat van de NVAA

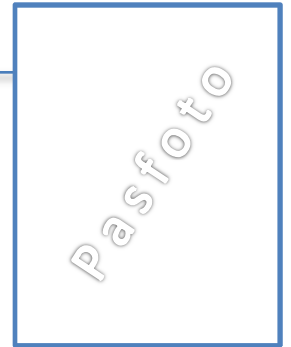
#### CRKBO

[WWW.CRKBO.NL](http://WWW.CRKBO.NL)



# X AANMELDINGSFORMULIER

## Vervolgopleiding 2019-2022



### Ondergetekende:

NAAM:....., ARTS/TANDARTS\*

ADRES:.....

POSTCODE EN PLAATS: .....

TELEFOONNR. PRIVÉ:.....WERK:.....

TELEFOON MOBIEL: .....

GEBOortedatum: ..... E-MAIL:.....

AFGESTUDEERD AAN UNIVERSITEIT: ..... JAAR:.....

BIG-SPECIALISATIE:.....

WERKSITUATIE: .....

BIG-REGISTRATIENUMMER(S).....

\* doorhalen wat niet van toepassing is

...heeft de Interdisciplinaire Basismodule (inclusief het onder begeleiding doornemen van het Werkboek) met succes doorlopen en meldt zich hiermee aan voor de Vervolgopleiding van de NVAA voor de periode **2019 - 2022**. De kosten van de opleiding bedragen **€ 9.300,-** te betalen in drie termijnen. Bij betaling ineens geldt een korting van € 250,-. De student verplicht zich bij inschrijving het volledige cursusbedrag te voldoen, in drie jaarlijkse termijnen van **€ 3.100,-**. >> *Bij onderbreking van de opleiding vindt geen restitutie plaats* <<

Na toelating dient vóór 1 september 2019 tenminste het cursusbedrag voor het eerste jaar te zijn overgemaakt, zijnde € 3.100,-, op **IBAN: NL80INGB0000197139 (BIC: INGBNL2A)** t.n.v. NVAA-OC te Zeist, o.v.v. "Vervolgopleiding '19-'22", tenzij anders is overeengekomen met de penningmeester van de Opleidingscommissie. De volgende twee termijnen van elk € 3.100,- dienen te zijn overgemaakt vóór **1-9-2020** respectievelijk **1-9-2021**.

Inschrijving is pas definitief na ontvangst van het ondertekende inschrijfformulier en overmaking van de eerste termijn van het cursusgeld. De student heeft na inlevering van het Aanmeldingsformulier nog een wettelijke bedenktijd van veertien dagen alvorens de aanmelding onherroepelijk is. Ondergetekende verklaart kennis genomen te hebben van de inhoud van de Studiegids Vervolgopleiding 2019 - 2022, en verklaart zich bovendien te conformeren aan de **Privacyrichtlijn** van de NVAA, de annuleringsregeling en de betalingsregeling zoals beschreven in de Studiegids.

**\*\*\*Nota Bene: Toelating volgt na een gesprek met een lid van de Opleidingscommissie. Bij dit gesprek moeten de (tand)artsenbul, legitimatiebewijs en het bewijs van het behalen van de Interdisciplinaire Basismodule getoond worden.\*\*\***

PLAATS EN DATUM:

HANDTEKENING:

.....

.....

**Vervolg: VUL OOK HET VERGEWISFORMULIER IN OP DE VOLGENDE PAGINA**

## BIJLAGE BIJ HET AANMELDINGSFORMULIER: VERGEWISPLICHT NVAA

Het onderstaand formulier graag samen met Aanmeldingsformulier ingevuld en ondertekend inleveren.

Naam:.....

BIG-registernummer:.....

1. Heb je een strafrechtelijk verleden waarvan je weet, of behoort te weten, dat het voor het opleidingsinstituut belangrijk is hiervan kennis te hebben alvorens het instituut kan besluiten een opleidingsovereenkomst met je aan te gaan? JA / NEE\*
2. Is je ooit een tuchtrechtelijke maatregel opgelegd waarvan je weet, of behoort te weten, dat het voor het opleidingsinstituut van belang is hiervan kennis te hebben alvorens besloten kan worden een opleidingsovereenkomst aan te gaan? JA / NEE\*
3. Ben je ooit in contact geweest met de Inspectie voor de Gezondheidszorg in het kader van je beroepsuitoefening? JA / NEE\*
4. Zijn er overige zaken bij je bekend die (voor jou) een belemmering (kunnen) zijn bij het volgen van de opleiding tot antroposofisch arts? JA / NEE\*

Ondertekend op.....(datum), te .....(plaats)

.....(handtekening)

\* Doorhalen wat niet van toepassing is

Dit formulier samen met het Aanmeldingsformulier u opsturen naar:

**Opleidingscommissie NVAA**  
**T.a.v. Marieke Krans, arts**  
**Bosstraat 13**  
**3971 XA DRIEBERGEN**